

kumārasaṃbhava

October 18, 2022

Ks.1.1

asty uttarasyāṃ diśi devatātma

himālayo nāma nagādhirājaḥ

Ks.1.1

pūrvāparau toyanidhī vigāhya

sthitaḥ pṛthivyā iva mānadaṇḍaḥ

Ks.1.2

yaṃ sarvaśailāḥ parikalpya vatsaṃ

merau sthite dogdhari dohadakṣe

Ks.1.2

bhāsvanti ratnāni mahauṣadhīś ca

pṛthūpadiṣṭāṃ duduhur dharitrīm

Ks.1.3

anantaratnaprabhavyasya yasya

himaṃ na saubhāgyavilopi jātaṃ

Ks.1.3

eko hi doṣo guṇasaṃnipāte

nimajjatīndroḥ kiraṇeṣv ivāṅkaḥ

Ks.1.4

yaś cāpsarovibhramamaṇḍanānāṃ

saṃpādayitrīm śikharair bibharti

Ks.1.4

balāhakacchedavibhaktarāgām

akālasaṃdhyām iva dhātumattām

Ks.1.5

āmekhalaṃ saṃcaratām ghanānām

cchāyām adhaḥsānugatām niṣevya

Ks.1.5

udvejitā vṛṣṭibhir āśrayante

śṛṅgāṇi yasyātapavanti siddhāḥ

Ks.1.6

padaṃ tuṣārasrutidhautaraktaṃ

yasminn adṛṣṭvāpi hatadvipānām

Ks.1.6

vidanti mārgaṃ nakharandhramuktair

muktāphalaiḥ kesariṇām kirātāḥ

Ks.1.7

nyastākṣarā dhāturasena yatra

bhūrjatvacaḥ kuñjarabinduśoṇāḥ

Ks.1.7

vrajanti vidyādharasundarīṇām

anaṅgalekhakriyayopayogam

Ks.1.8

yaḥ pūrayan kīcakarandhrabhāgān

darīmukhotthena samīraṇena

Ks.1.8

udgāsyatām icchatī kiṃnarāṇām

tānapradāyitvam ivopagantum

Ks.1.9

kapolakaṇḍūḥ karibhir vinetum

vighaṭṭitānām saraladrumāṇām

Ks.1.9

yatra srutakṣīratayā prasūtaḥ

sānūni gandhaḥ surabhīkaroti

Ks.1.10

vanecarāṇāṃ vanitāsakhānāṃ
darīḡṛhotsaṅgaṇiṣaktabhāsaḥ

Ks.1.10

bhavanti yatrauṣadhayo rajanyām
atailapūrāḥ suratapradīpāḥ

Ks.1.11

udvejaty aṅgulipārṣṇibhāgān
mārgē śilībhūtahime 'pi yatra

Ks.1.11

na durvahaśroṇipayodharārtā
bhindanti mandāṃ gatim aśvamukhyaḥ

Ks.1.12

divākarād rakṣati yo guhāsu
līnaṃ divā bhītam ivāndhakāram

Ks.1.12

kṣudre 'pi nūnaṃ śaraṇaṃ prapanne
mamatvam uccaiḥśīrasāṃ satīva

Ks.1.13

lāṅgūlavikṣepavisarpiśobhair
itas tataś candramarīcigauraiḥ

Ks.1.13

yasyārthayuktaṃ girirājaśabdaṃ
kurvanti vālavayajanaś camaryaḥ

Ks.1.14

yatrāṃśukākṣepavilajjitānāṃ
yadṛcchayā kiṃpuruṣāṅganānām

Ks.1.14

darīḡṛhadvāravilambibimbās
tiraskariṇyo jaladā bhavanti

Ks.1.15

bhāgīrathīnirjharasīkarāṇām
voḍhā muhuḥ kampitadevadāruḥ

Ks.1.15

yad vāyur anviṣṭamṛgaiḥ kirātair
āsevyate bhinnasīkhaṇḍibarhaḥ

Ks.1.16

saptarṣihastāvacitāvaśeṣāṇy
adho vivasvān parivartamānaḥ

Ks.1.16

padmāni yasyāgrasaroruhāṇi
prabodhayaty ūrdhvamukhair mayūkhaiḥ

Ks.1.17

yajñāṅgayonitvam avekṣya yasya
sāraṃ dharitrīdharāṇakṣamaṃ ca

Ks.1.17

prajāpatiḥ kalpitayajñabhāgaṃ
śailādhipatyam svayam anvatiṣṭhat

Ks.1.18

sa mānasīm merusakhaḥ pitṛṇām
kanyām kulasya sthitaye sthitijñāḥ

Ks.1.18

menām munīnām api mānanīyām
ātmanurūpām vidhinopayeme

Ks.1.19

kālakrameṇātha tayoh pravṛtte
svarūpayogye surataprasaṅge

Ks.1.19

manoramaṃ yauvanam udvahantya
garbho 'bhavad bhūdhararājapatnyāḥ

Ks.1.20

asūta sā nāgavadhūpabhogyam

mainākam ambhonidhibaddhasakhyam

Ks.1.20

kruddhe 'pi pakṣacchidi vṛtraśatrāv

avedanājñam kulīśakṣatānām

Ks.1.21

athāvamānena pituḥ prayuktā

dakṣasya kanyā bhavapūrvapatnī

Ks.1.21

satī satī yogavisr̥ṣṭadehā

tām janmane śailavadhūṃ prapede

Ks.1.22

sā bhūdharāṇām adhipena tasyām

samādhimatyām udapādi bhavyā

Ks.1.22

samyakprayogād aparikṣatāyām

nītāv ivotsāhaguṇena saṃpat

Ks.1.23

prasannadik pāṃsuviviktavātam

śaṅkhasvanānantarapuṣpavr̥ṣṭi

Ks.1.23

śarīriṇām sthāvarajaṅgamānām

sukhāya tājjanmadinaṃ babhūva

Ks.1.24

tayā duhitrā sutarām savitrī

sphuratprabhāmaṇḍalayā cakāse

Ks.1.24

vidūrabhūmir navameghaśabdād

udbhinnayā ratnaśalākayeva

Ks.1.25

dine dine sā parivardhamānā

labdhodayā cāndramasīva lekhā

Ks.1.25

pupoṣa lāvaṇyamayān viśeṣāñ
jyotsnāntarāṇīva kalāntarāṇi

Ks.1.26

tām pārvatīty ābhijanena nāmnā
bandhupriyāṃ bandhujano juhāva

Ks.1.26

u meti mātṛā tapaso niṣiddhā
paścād umākhyāṃ sumukhī jagāma

Ks.1.27

mahībhṛtaḥ putravato 'pi dṛṣṭis
tasminn apatye na jagāma tṛptim

Ks.1.27

anantapuṣpasya madhor hi cūte
dvirephamālā saviśeṣasaṅgā

Ks.1.28

prabhāmahatyā śikhayeṇa dīpas
trimārgayeṇa tridivasya mārgaḥ

Ks.1.28

saṃskāravatyeva girā manīṣī
tayā sa pūtaś ca vibhūṣitaś ca

Ks.1.29

mandākinīsaikatavedikābhiḥ
sā kandukaiḥ kṛtrimaputrakaiś ca

Ks.1.29

reme muhur madhyagatā sakhīnām
krīḍārasaṃ nirviśatīva bālye

Ks.1.30

tām haṃsamālāḥ śaradīva gaṅgām
mahauṣadhiṃ naktam ivātmabhāsaḥ

Ks.1.30

sthiropadeśām upadeśakāle

prapedire prāktanajanmavidyāḥ

Ks.1.31

asaṃbhṛtaṃ maṇḍanam aṅgayaṣṭer

anāsavākhyam karaṇam madasya

Ks.1.31

kāmasya puṣpavyatiriktam astraṃ

bālyāt paraṃ sātha vayaḥ prapede

Ks.1.32

unmīlitaṃ tūlikayeṣa citraṃ

sūryāṃśubhir bhinnam ivāravindam

Ks.1.32

babhūva tasyāś caturasraśobhi

vapur vibhaktaṃ navayauvanena

Ks.1.33

abhyunnatāṅguṣṭhanakhaprabhābhir

nikṣepaṇād rāgam ivodgirantau

Ks.1.33

ājahratus taccaraṇau pṛthivyāṃ

sthalāravindaśriyam avyavasthām

Ks.1.34

sā rājahaṃsair iva saṃnatāṅgī

gateṣu līlāñcitavikrameṣu

Ks.1.34

vyanīyata pratyupadeśalubdhair

āditsubhir nūpuraśiñjitāni

Ks.1.35

vṛttānupūrve ca na cātidiṅghe

jaṅghe śubhe sṛṣṭavatas tadye

Ks.1.35

śeṣāṅganirmāṇavidhau vidhātur

lāvaṇya utpādya ivāsa yatnaḥ

Ks.1.36

nāgendrahastās tvaci karkaśatvād

ekāntaśaityāt kadalīviśeṣāḥ

Ks.1.36

labdhvāpi loke pariṇāhi rūpaṃ

jātās tadūrvor upamānabāhyāḥ

Ks.1.37

etāvatā nanv anumeyaśobhaṃ

kāñcīguṇasthānam aninditāyāḥ

Ks.1.37

āropitaṃ yad giriśena paścād

ananyanārīkamanīyam aṅkam

Ks.1.38

tasyāḥ praviṣṭā natanābhirandhraṃ

rarāja tanvī navalomarājīḥ

Ks.1.38

nīvīm atikramya sitetarasya

tanmekhalāmadhyamaṇer ivārciḥ

Ks.1.39

madhyena sā vedivilagnamadhyā

valitrayaṃ cāru babhāra bālā

Ks.1.39

ārohaṇārthaṃ navayauvanena

kāmasya sopānam iva prayuktam

Ks.1.40

anyonyaṃ utpīdayad utpalākṣyāḥ

stanadvayaṃ pāṇḍu tathā pravṛddham

Ks.1.40

madhye yathā śyāmamukhasya tasya

mṛṇālasūtrāntaram apy alabhyam

Ks.1.41

śirīṣapuṣpādhikasaukumāryau
bāhū tadīyāv iti me vitarkaḥ

Ks.1.41

parājitenāpi kṛtau harasya
yau kaṇṭhapāśau makaradhvajena

Ks.1.42

kaṇṭhasya tasyāḥ stanabandhurasya
muktākālāpasya ca nistalasya

Ks.1.42

anyonyaśobhājānanād babhūva
sādhāraṇo bhūṣaṇabhūṣyabhāvaḥ

Ks.1.43

candraṃ gatā padmaguṇān na bhuṅkte
padmāśritā cāndramasīm abhikhyām

Ks.1.43

umāmukhaṃ tu pratipadya lolā
dviṣaṃśrayām prītim avāpa lakṣmīḥ

Ks.1.44

puṣpaṃ pravālopahitaṃ yadi syān
muktāphalaṃ vā sphuṭavidrumastham

Ks.1.44

tato 'nukuryād viśadasya tasyās
tāmrauṣṭhaparyastarucaḥ smitasya

Ks.1.45

svareṇa tasyām amṛtasruteva
prajalpitāyām abhijātavāci

Ks.1.45

apy anyapuṣṭā pratikūlaśabdā
śrotur vitantrīr iva tāḍyamānā

Ks.1.46

pravātanīlotpalanirviśeṣam
adhīraviprekṣitam āyatakṣyā

Ks.1.46

tayā grhītaṃ nu mrgāṅganābhyas
tato grhītaṃ nu mrgāṅganābhiḥ

Ks.1.47

tasyāḥ śalākāñjananirmiteva
kāntir bhruvor ānatalekhayor yā

Ks.1.47

tāṃ vīkṣya līlācaturām anaṅgaḥ
svacāpasaundaryamadaṃ mumoca

Ks.1.48

lajjā tiraścāṃ yadi cetasi syād
asaṃśayaṃ parvatarājaputryāḥ

Ks.1.48

taṃ keśapāśaṃ prasamīkṣya kuryur
vālapriyatvaṃ śīthilaṃ camaryaḥ

Ks.1.49

sarvopamādravyasamuccayena
yathāpradeśaṃ viniveśitena

Ks.1.49

sā nirmītā viśvasṛjā prayatnād
ekasthasaundaryadidṛkṣayeḥ

Ks.1.50

tāṃ nāradaḥ kāmacaraḥ kadā cit
kanyāṃ kila prekṣya pituḥ samīpe

Ks.1.50

samādideśaikavadhūṃ bhavitrīṃ
preṃṇā śarīrārdhaharāṃ harasya

Ks.1.51

guruḥ pragalbhe 'pi vayasy ato 'syās

tasthau nivṛttānyavarābhilāṣaḥ

Ks.1.51

ṛte kṛśānor na hi mantrapūtam
arhanti tejāṃsy aparāṇi havyam

Ks.1.52

ayācitāraṃ na hi devadevam
adriḥ sutāṃ grāhayituṃ śāsāka

Ks.1.52

abhyarthanābhaṅgabhayena sādthur
mādhyasthyam iṣṭe 'py avalambate 'rthe

Ks.1.53

yadaiva pūrve janane śarīraṃ
sā dakṣaroṣāt sudatī sasarja

Ks.1.53

tadāprabhṛty eva vimuktasaṅgaḥ
patiḥ paśūnām aparigraho 'bhūt

Ks.1.54

sa kṛttivāsās tapase yatātmā
gaṅgāpravāhokṣitadevadāru

Ks.1.54

prasthaṃ himādrer mṛganābhigandhi
kiṃ cit kvaṇatkiṃnaram adhyuvāsa

Ks.1.55

gaṇā nameruprasavāvatamsā
bhūrjatvacaḥ sparśavatīr dadhānāḥ

Ks.1.55

manaḥśilāvicchuritā niṣeduh
śaileyanaddheṣu śilātaḥṣu

Ks.1.56

tuṣārasaṃghātaśilāḥ khurāgraiḥ
samullikhan darpakalaḥ kakudmān

Ks.1.56

dr̥ṣṭaḥ kathaṃ cid gavayair vivignair
asoḍhasiṃhadr̥hvanir unnanāda

Ks.1.57

tatrāgnim ādhāya samitsamiddhaṃ
svam eva mūrtyantaram aṣṭamūrṭiḥ

Ks.1.57

svayaṃ vidhātā tapasaḥ phalānām
kenāpi kāmēna tapaś cacāra

Ks.1.58

anarghyam arghyeṇa tam adrināthaḥ
svargaukasām arcitam arcayitvā

Ks.1.58

ārāadhanāyāsyā sakhīsametām
samādideśa prayatām tanūjām

Ks.1.59

pratyarthibhūtām api tām samādheḥ
śuśrūṣamāṇām giriśo 'numene

Ks.1.59

vikārahetau sati vikriyante
yeṣām na cetāṃsi ta eva dhīrāḥ

Ks.1.60

avacitabalipuṣpā vedisaṃmārgadakṣā
niyamavidhijalānām barhiṣām copanetrī

Ks.1.60

giriśam upacāra pratyahaṃ sā sukeśī
niyamitaparikhedā tacchiraścandrapādaiḥ